

DOBRUCALI ŞAİR MEHMET NİYAZI VE İTHÂFÂT ADLI ESERİ*

Erol ÜLGEN**

Özet

20. yüzyılın ilk çeyreği içerisinde Dobruca’da oluşan millî edebiyatın öncülerinden biri olan Mehmet Niyazi, öğretmen, şair ve gazeteci yönüyle tanınmaktadır. Mehmet Niyazi, yayımladığı *Dobruca Sadası*, *Teşvik*, *Işık* gibi gazetelerdeki yazılarında, Türkiye ve Tatar Türkçesi ile yazdığı şiirlerinde Dobruca ve Kırım’da yaşayan Tatar Türklerinin sevdasını, hasretini ve çeşitli problemlerini yansıtır.

Bu makalede, önce Dobrucalı Mehmet Niyazi’nin hayatı, kişiliği, şairliği ve gazeteciliğinden bahsedilecek, daha sonra da kendisinin yayımlanmış ilk şiir kitabı olan *İthâfât*’ın içeriği hakkında ayrıntılı bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dobruca, Mehmet Niyazi, Kırım, gazete, İthâfât.

THE DOBROGEAN POET MEHMET NİYAZI AND HIS WORK NAMED İTHÂFÂT

Abstract

Mehmet Niyazi, who was one of the pioneers of the national literature that developed in Dobrogea in the first quarter of the 20th century, was well known as a teacher, a poet, and a journalist. In his poems and irticles, which he wrote in Turkish and Tatarian Turkish and published in newspapers like “Dobruca Sadası”, “Teşvik” and “Işık” Mehmet Niyazi dealt with loves, longings and various problems of Tatarian Turks who live in Dobrogea and Crimea.

In this article, first of all, the life, personality, poesy and journalism of Dobrogean Mehmet Niyazi will be mentioned, and then detailed information about the content of his first published book “İthâfât” will be presented.

Key words: Dobrogea, Mehmet Niyazi, Crimea, journal, İthâfât

* 9-11 Ekim 2013 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kongre Merkezi’nde düzenlenen “III. Uluslararası Tatarların Tarihi Mirası Konferansı”nda bildiri olarak sunulan metindir.

** Yard. Doç. Dr., İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Em. Öğretim Üyesi. / İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Türk Dili Bölümü. erolulgen7@gmail.com/ erol.ulgen@yeniyuzyil.edu.tr

Giriş

Romanya'nın Dobruca bölgesinde, XIII. yüzyıldan beri Türk yerleşmesinin varlığı bilinmektedir. Ancak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Romenlerin bağımsızlığa kavuşması sonucu Türkler, Romenlerin hakimiyeti altında yaşamaya başlar. Bu durum, bölgedeki Türklerin zamanla Osmanlı Türkiyesi veya başka ülkelere göçüne yol açar. Bu göçün özellikle yetişmiş insan unsurunu da kapsamaması, Türklerin Romanya'daki edebiyat, sanat ve kültür faaliyetlerini sekteye uğratar. Aydınlar yeterli bilgilenme ve halkı bilgilendirme faaliyetinde bulunamazlar. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın ilk çeyreği içinde bazı Türk aydınları, duraklayan Türk kültür hayatını canlı tutma gayreti içine girerler. Bu kez de Osmanlı Devleti, Balkan ve I. Dünya Savaşı'nda insan ve toprak kaybına uğrar. Siyasî sıkıntılar yaşanır. Bu arada Romanya'da yaşayan Türkler de yokluk ve sıkıntılar içine girer. Bir yandan bu sıkıntılar yaşanırken, bir yandan da özellikle Köstence'de yaşayan vatanperver aydınlar, kısıtlı imkânlarla yayımladıkları gazete, dergi ve kitaplarla halkı bilgilendirmeye çalışırlar. Bu aydınlardan birisi de yirminci yüzyılın başında yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Dobrucalı şair Mehmet Niyazi'dir.

Mehmet Niyazi'nin Hayatı

Kırım asıllı Dobrucalı Mehmet Niyazi (Resim 1), 1878 senesinde Tuna Muharebesinin (Romanya-Rusya ve Osmanlı Muharebesi) sonlarında Mangalya kasabası yakınlarında tamamı Kırım Türklerinin oturduğu Aşçılar (Vinatori) köyünde dünyaya gelir. Babasının adı İsmail, annesinin ise Azize'dir.¹ Mehmet Niyazi, ilk öğrenimini doğduğu köyde tamamlar.² Köyün okur-yazarlarından olan babası İsmail Efendi, 1889 yılında köydeki bütün malını mülkünü satarak Türkiye'ye göç eder ve İstanbul'a yerleşir. Mehmet Niyazi İstanbul'a geldiğinde 11 yaşındadır. İstanbul'da Darülmualimîne (öğretmen okuluna) girer. Burada Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi görür. Ayrıca Arap, Fars ve Fransız dillerini de öğrenmek için dersler alır. Yüksek öğrenimi sırasında Türk edebiyatının ünlü isimlerinden Namık Kemal ve Abdülhak Hâmid'in dünya ve edebiyat görüşlerinden

¹“Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, yıl: 6, sayı: 11-12, 1 ve 2 Teşrinler 1935, s. 4.; Şükran Vuap-Mocanu, “Mehmet Niyazi, Dobruca Tatar Şairi (1878-1931)”, *Renkler*, Kriterion-Bucureşti, 1987, s. 157.

²Mehmet Niyazi'nin doğduğu köyde geçirdiği çocukluk günleri ile ilgili Kadir isimli bir arkadaşı şunları söyler: “Komşu olduğumuz için her gün beraberdik. Çok iyi, cana yakın bir arkadaşım. O, bütün köy çocukları ile iyi anlaşır, iyi geçinirdi. Hiçbir çocukla çekiştiğini görmedim. Oyunu çok severdi. Oyunları o tertip eder, o idare ederdi. Okulda çok terbiyeli, uslu bir öğrenci idi. Verilen dersi bütün dikkatiyle dinler ve hemen öğrenirdi. Bir senede harf ve hareketleri öğrenip Kur'an okumaya başladı. ... O her vakit şen, neşeli idi ve neşesini çevresindekilere de yaymaya çalışırdı. Açık gönüllü bir çocuktu...” Mehmet V. Yurtsever, “Dobruca Şairi Öğretmen Mehmet Niyazi'nin Ölümünün 56. Yıldönümü Münasebetiyle”, *Emel*, yıl: 11+27=38, sayı: 163, Kasım-Aralık 1987, s. 22.

etkilenir.³ Bu yıllarda aydınlar arasında kabul gören İttihatçı fikirleri benimser.⁴ Öğretmen okulunun son sınıfına geldiğinde ateşli bir milliyetçi olan Niyazi, ata yurdu Kırım'ı görmek ve Kırım'ın bağımsızlığı için çalışmak sevdiğine düşer.⁵ İstanbul'daki öğrenimini tamamladığında yirmi yaşındadır. 1898 yılında öğretmenlik yapmaya üzere çok sevdiği ata yurdu Kırım'a gider.⁶ Buradaki faaliyetlerinden dolayı Çar idaresi tarafından takibe alınır. Bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul'a dönmek zorunda kalır. 1900 yılında tekrar hasretine dayanamadığı yurdu "Yeşil Ada"ya Kırım'a gider, ancak yine aynı takip neticesinde bir yıldan fazla kalamayarak tekrar İstanbul'a döner.⁷

1904 yılının Ocak ayında babasının ölümü üzerine İstanbul'dan Köstence'ye gider.⁸ Bu gidişine bir sebep de İstanbul'da İttihat Terakki'nin hürriyetçi fikirlerini benimsemesi ve devrin yönetimi tarafından takip edilmesidir. Dobruca'daki dostları kendisine birlikte çalışma ortamı hazırlarlar. Köstence'de göreve başladığı İslâm mektebinde (Türk Rüştüyesi'nde) önce öğretmen sonra da müdür olur.⁹ Burada göreve başladığı sırada hissettiklerini şu cümle ile ifade eder: "Köstence İslâm mektebi muallimleri meyhanına kabul edildiğim gün hayatımın en mesut demini yaşamış bulunuyordum."¹⁰

İsmail Gaspıralı'nın başlattığı Usul-i Cedîd adlı yeni eğitim sistemini Dobruca'da uygulamaya başlayan¹¹ Mehmet Niyazi, Köstence'ye geldiği günlerde hürriyet mücadelesi veren İttihatçılar arasında yerini alır¹² ve Dobruca'daki Jön Türklerin önemli bir üyesi olarak hizmet vermeye başlar.¹³ Köstence'ye gelişin-

³ Şükran Vuap-Mocanu, a.g.m., s. 157.

⁴ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 17.

⁵ "Büyük Bir Gaip", *Emel*, yıl: 3, sayı: 1, 1 Kanunısani 1932, s. 11.

⁶ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 4.

⁷ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 4-5.; Aziz Aktaş, "Millî Şair Mehmet Niyazi", *Kırım*, sayı: 9-12, Eylül-Aralık 1957, s. 310.; Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs. Ankara 1987, s. 206-207. ; Osman Horata, "Romanya Türkleri Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, 3. bs. Ankara 1998, s. 71.; Nedret Ali Mahmut, *Romanya Türk-Tatar Edebiyatı I*, Köstence 1999, s. 47-48.

⁸ Mehmet Ali Ekrem, *Din Istoria Turcilor Dobrogeni*, Bucureşti 1994, s. 171.

⁹ M. Ülküsal, "Şair ve Öğretmen Mehmet Niyazi (Ölümünün 40. Yılı)", *Emel*, yıl: 12, sayı: 67, Kasım-Aralık 1971, s. 2.

¹⁰ Mehmet Niyazi, "Maksat ve Meslek Hakkında Birkaç Söz", *Mektep ve Aile Mecmuası* (1915-1916), (Hazırlayanlar: Yrd. Doç. Dr. Erol Ülgen-Yrd. Doç. Dr. Ali Aksu), Constanta 2003, s. 11.

¹¹ Nedret Ali Mahmut, *Romanya Türk-Tatar Edebiyatı I*, s. 47.

¹² "1 Kasım 1895 tarihinde Jön Türklerin kurucularından Dr. İbrahim Temo, Abdülhamid yönetiminin baskısından kaçarak Köstence'ye yerleşti. Bir yıl sonra yine aynı teşkilâta mensup Kırımîzade Ali Rıza Bey'in de Köstence'ye gelmesiyle birlikte burada "İttihat ve Terakki'nin Balkanlar Şubesi"ni kurdular ve teşkilâtlandılar. 1904 yılında İstanbul'dan Köstence'ye gelip öğretmenliğe başlayan genç şair Mehmet Niyazi de burada hürriyet mücadelesi verenlerin arasına katıldı.", Müstecip Ülküsal, a.g.e., s. 163.; Osman Horata, "Romanya Türklerinin Tarihî Sosyo-Kültürel ve Edebî Durumuna Genel Bir Bakış", *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antoloji (Nesir-Nazım)*, *Romanya ve Gagavuz Türk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1999, s. 18.

¹³ Nureddin İbrahim, *Dobruca'daki Müslüman Topluluğu, Manevî Hayatından Sayfalar, Dinî Hayatı ve Ana*

den bir yıl sonra buranın tanınmış ailelerinden sayılan Abdülhakim Efendi'nin kızı (Safiye!) Şefika Hanımla evlenir.¹⁴ Bu evliliğinden dört kızı iki oğlu olur. Ancak çocuklarının üçü daha kendisi hayatta iken ölür.¹⁵

Mehmet Niyazi, Dobruca Türklerine büyük hizmetler yapacağına inanarak Köstence'de 1909 yılında kurulan "Dobruca Ta'mim-i Maarif Cemiyeti"nin kurucuları arasına katılır. Bu cemiyeti kurmaktaki asıl amaç halkı konferanslar yoluyla aydınlatmak, gazete, dergi, kitap çıkartmak, fakir ama çalışkan çocuklara yardım etmektir. Ancak bu faydalı işleri yapmayı plânlayan cemiyet mensuplarının bir buçuk yıl gibi bir aradan sonra senlik benlik davasına düşmeleri cemiyetin kapanmasına sebep olur.¹⁶

1914 senesinde "Mecidiye Müslüman Seminarı"na Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak tayin edilir.¹⁷ Burada görevini sürdürürken Birinci Dünya Savaşı patlak verir. 1916 yılında Romanya'nın da bu savaşa dahil olması ve Dobruca'nın Almanlar tarafından işgali üzerine görev yaptığı Müslüman Seminarı kapanır. Bunun üzerine Mehmet Niyazi, bir İstanbullu tüccarın Köstence'de açtığı büyük bir mağazada 1918'e kadar memur olarak çalışır.¹⁸

Mehmet Niyazi, 1917'de Bolşevik İhtilâli sonrası kurulan Kırım Türk Hükûmeti'nin daveti üzerine 1918 yazında Pazarcık müftüsü Halil Fehim ve Dr. Mehmet Nuri Beylerle birlikte kara ve deniz yollarını kullanarak Kırım'a gider. Burada eğitim ve kültür faaliyetleri içerisinde yer alır. Akmescit'te çıkmakta olan "Hak Ses" gazetesinin başyazarı olur. Bu arada bir süre Bahçesaray millî eğitim müdürlüğü de yapar.¹⁹ Bolşeviklerin 1920'de Kırım'ı tekrar istilâsı üzerine Kırım Millî Hükûmetinin dağılmasıyla Romanya'ya geri dönüp Mecidiye'deki Seminar'da eski görevine devam eder. Bu görevi ölümüne kadar sürer.²⁰

Dilindeki Eğitimi, (Çevirenler: Belghuzar Cartalı Buliga-Namık Kemal Yıldız), Constanta 1999, s. 115.

¹⁴ M. Ülküsal, "Şair ve Öğretmen Mehmet Niyazi (Ölümünün 40. Yılı)", s. 2.

¹⁵ "Büyük Bir Gaip", *Emel*, s. 12.; Osman Horata, "Romanya Türkleri Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, s. 71.

¹⁶ Müstecip Ülküsal, *a.g.e.*, s. 179.; Şükran Vuap-Mocanu, "Mehmet Niyazi'nin Dobruca Müslüman Tamim Maarif Cemiyeti'nin İlk Konferansdır Nutuğu Hakkında Bazı Açıklamalar", *Renkler*, Bükreş 1992, s. 166.; Şükran Vuap-Mocanu, "Millî Şairimiz Mehmet Niyazi Hakkında Yeni Bildiriler", *Renkler*, Bükreş 1995, s. 114.; Müstecib Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, Ankara 1961, s. 166.; Ali Aksu, "Romanya Türklerinde Kültürel Durum ve Mektep ve Aile Mecmüsü", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: IX/1, Haziran 2005, s. 14.

¹⁷ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 5.; Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs., s. 207.

¹⁸ M. Ülküsal, "Şair ve Öğretmen Mehmet Niyazi (Ölümünün 40. Yılı)", s. 2-3.; "Büyük Cihan Harbinin başlamasıyla alt üst olan memleket içinde Niyazi Efendinin matbaası da mahvoldu. Muallim olarak çalıştığı Medrese-i Resmîye de kapandı. Dobruca düşman işgali altında kaldı. Büyük şairimiz bu sırada bir müddet Köstence'de Türk ordusu erkân-ı askeriyesinden birisiyle birlikte oldukça büyük bir ticarethane açtı. Fakat 1918 senesinde iptilâ derecesinde sevdiği yurdu "Kırım", çoktan beri tahassürle beklediği istiklâli kazanınca her şeyini feda ederek mukaddes vatanının mübarek topraklarına koştu." "Büyük Bir Gaip", *Emel*, s. 12.

¹⁹ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 5.; Mehmet Niyazi, *Sağış*, (Hazırlayanlar: Yaşar Memedemin-Nihat Osman), Bucureşti 1998, s. 8.

²⁰ Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs., s. 208.

Yirminci yüzyılın ilk çeyreği içerisinde Dobruca'da edebiyat ve kültür hayatının oluşmasında önemli rol oynayan Mehmet Niyazi, 29 Kasım 1931²¹ tarihinde kışın bütün şiddetini gösterdiği karlı, çok soğuk bir günde²² 53 yaşında²³ ölür ve Mecidiye mezarlığına defnedilir. *Emel Mecmuası*'nın önderliğinde açılan yardım kampanyasında toplanan paralarla adı geçen mezarlıkta yapılan anıt mezarı, Kırım dışındaki Kırım Kurtuluş Davası'nın büyük lideri Cafer Seyit Ahmet Kırimer'in de katıldığı büyük bir topluluk tarafından dualar ve yapılan konuşmalarla 22 Eylül 1935 tarihinde açılır.²⁴ Mezar taşına, onun hayatı boyunca hayalinde yaşattığı bayraktaki "Tarak Tamga"²⁵ ve Kırım haritası yapılmış, Hafız Aşkı Özkırım (Çorabatır)'ın "Yolcu" başlıklı şu dörtlüğü yazılmıştır.²⁶

"Çiğneyip geçme, dur düşün! Burada bir ölü yatmıyor
Yeşil Yurt'a ışık saçan güneş saklanıp duruyor
Niyazi diye geçme, tarih ona gün kesmiyor!
Düşman yüreğini titreten, o bir volkan, bir bora!"²⁷ (Resim 2)

Mehmet Niyazi'nin Kişiliği

Mehmet Niyazi, yüksek ahlâklı, iyi kalpli, büyüklük taslamayan, dürüst bir insandır. Aynı zamanda fikir ve duygu yüklü bir kişiliğe sahiptir. İdealist olmasına rağmen "azimden, ihtirastan ve teşkilâtçılık" yönünden zayıftır. Mütevazı ve nazik birisi olan Niyazi, yumuşak ve nazikçe söylediği fikirlerini kabul ettirmek için karşısındakilere asla baskı yapmaz.²⁸ O kitleleri peşinden sürükleyecek bir hatip de değildir. Doğuştan alçak gönüllü, çekingen bir insandır.²⁹ Öğrencilerine baba şefkatiyle arkadaş gibi davranır, sevgi ve yakınlık gösterir. Zeki ve kabiliyetli gençleri daima okumaya ve yükselmeye teşvik eder. Sadece öğrencilerine değil, küçüklere merhamet ve şefkatle, ihtiyarlara ve büyüklere muhabbet ve hürmetle yaklaşır, herkese saygı ve sevgisini hissettirir.³⁰ Sınıfa ders vermeye girdiği zaman daima güleryüzlü, sevgi dolu sıcak bakışlı, konuşması içten ve samimidir. Kendisinden sonra yetişen öğretmenlere davranışları ve çalışkanlığı ile örnek olur.³¹

²¹ Mehmet Niyazi'nin ölüm tarihi bazı kaynaklarda 1 İkinci Teşrin 1931 ve 30 Kasım 1931 olarak belirtilmiştir. Bu kaynaklardan birincisi "Niyazi'nin Kabrindeki Dua Merasimi", *Emel*, s. 9.; İkincisi de, Mehmet V. Yurtsever, "Dobruca Şairi Öğretmen Mehmet Niyazi'nin Ölümünün 56. Yıldönümü Münasebetiyle", *Emel*, s. 19'dur.

²² Mehmet V. Yurtsever, a.g.m., s. 22.

²³ Mehmet Ali Ekrem, *Din İstoria Turcilor Dobrogeni*, s. 171.; "Büyük Bir Gaip", *Emel*, s. 10.

²⁴ Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs., s. 211.

²⁵ Oya Deniz Şahin, "Milletlerarası Mehmet Niyazi Sempozyumu", *Emel*, yıl: 11+31=42, sayı: 184, Mayıs-Haziran 1991, s. 57.

²⁶ "Şairimiz Niyazi İçin İhtifal", *Emel*, yıl: 6 sayı: 9, 1 Eylül 1935, s. 2.; Osman Horata, *Türk Dünyası El Kitabı*, s. 72.

²⁷ Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, Ankara 1961, s. 197.

²⁸ "Büyük Bir Gaip", *Emel*, s. 13.

²⁹ Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs., s. 206.

³⁰ "Büyük Bir Gaip", *Emel*, s. 12.

³¹ Mehmet V. Yurtsever, "Dobruca Şairi Öğretmen Mehmet Niyazi'nin Ölümünün 56. Yıldönümü Münasebetiyle", *Emel*, s. 20.

Mehmet Niyazi'nin Şairliği

Mesleğini çok seven,³² iyi bir öğretmen olmasının yanında iyi bir şair de olan Mehmet Niyazi, şiir yazmaya yirmi yaşlarında başlar.³³ O, “hiç kimseden şiir talim etmeden kendi istidat ve kabiliyetiyle yazar. İlk şiirleri de Kırım’da yayımlanır.”³⁴ Onun Türk dili ve edebiyatındaki vukufunu,³⁵ şiir ve nesirde usta bir yazar olmasındaki tesiri İstanbul’daki kültür ve sanat hayatında aramak gerekir. Niyazi, öğretmen okulundaki öğrencilik yıllarından beri ateşli bir milliyetçidir.³⁶ Aynı zamanda Dobruca’da oluşan millî edebiyatın öncülerindedir. Vatanına ve milletine âşık biri olan Niyazi, şiirlerinde konu olarak en fazla, ata yurdu Kırım’ı işler.³⁷

O, hayatı boyunca hem Dobruca’da hem de Kırım’da yaşayan Tatar Türklerine, öz vatanı, ata yurdu Kırım’a olan sevdasını, hasretini ve orada sahipsiz, çaresiz kalmış soydaşlarının dertlerini şiirlerine konu yapar.³⁸ Bir başka ifadeyle o mensubu bulunduğu “milletinin ruhî yaralarını sarmağa ve dertlerini teskine çalışır.”³⁹ Ayrıca şiirlerinde mensubu bulunduğu milletin cehaletten kurtulması ve bir an önce kendisini geliştirmesi gerektiğine dikkat çeker; onlara âdeta rehberlik yapar.⁴⁰ Dobrucalılar arasında yurdunu ve halkını en fazla seven, düşünen ve onlar için yüksek ruhunda sönmez bir sevgi beslediği bilinen Niyazi, elinde feneriyle gece yol gösteren bir kılavuza benzetilebilir.⁴¹ Yetişen neslin millî duygularının kuvvetlenmesinde, vatan sevgisini işlediği şiirlerinin büyük etkisi vardır.⁴²

Fikir ağırlıklı şiirlerinde sosyal faydayı ön plânda tutan Niyazi, estetik bir kaygı içerisinde değildir.⁴³ Çünkü, vatan kaygısıyla çırpınan ruhuyla yazdığı şiirlerinde “sanat için sanat” anlayışıyla değil, o vatanın ve halkın yaşadığı faciaların verdiği ıstıraplarla yanan ruhuna bir an huzur verebilmek için yazar. Onun tek derdi bir an önce esaretten inleyen yurdun kurtulması ve halkın her yönden seviyesinin yükselmesidir.⁴⁴

³² Mehmet V. Yurtsever, a.g.m., s. 22.

³³ Mehmet Niyazi, *Sağış*, (Hazırlayanlar: Yaşar Memedemin-Nihat Osman), Bucureşti 1998, s. 9.

³⁴ Aziz Aktaş, a.g.m., s. 311.

³⁵ “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, s. 9.

³⁶ “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, s. 28.

³⁷ Hüseyin Durgut, “Mehmet Niyazi’nin Sağış Adlı Şiir Kitabının Söz Varlığı Üzerine Yorumlar”, *TİKA I. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu*, (31 Mayıs-4 Haziran 2004), (Yayına Hazırlayanlar: Yrd. Doç. Dr. İsmail Aydoğan-Yrd. Doç. Dr. Zuhâl Yüksel), Kırım/Ukraina 2005, s. 265.

³⁸ Müstecib Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs. s. 210.; Enver-Nedret Mahmut, “Romanya’da Çağdaş Türk Şiiri”, *Türk Dili*, Mart 1996, s. 661.

³⁹ Aziz Aktaş, a.g.m., s. 312.

⁴⁰ Osman Horata, a.g.e., s. 72. ; Nedret Ali Mahmut, a.g.e., s. 49-50.

⁴¹ “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, s. 6.

⁴² Müstecib Ülküsal, *Kırım Yolunda Bir Ömür-Hatıralar*, Ankara 1999, s. 49.

⁴³ Osman Horata, a.g.e., s. 73.

⁴⁴ “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, s. 17.

Mehmet Niyazi, şiirlerini hem Türkiye Türkçesi hem de Tatar Türkçesi ile yazar. Onun ilk şiirleri şekil olarak eski, içerik olarak yenidir.⁴⁵ Bazı şiirleri divan edebiyatımızın dilini aratmayacak tarzdadır.⁴⁶ Şiirlerinde aruz ve hece veznini başarıyla kullanan⁴⁷ Niyazi'nin Türkiye Türkçesi ile yazdığı şiir ve düz yazılarında sade, açık, anlaşılır bir dil kullanması dikkati çekmektedir. Buna sebep olarak da yaşadığı devirde yankı bulan Türkçülük ve Türkçecilik hareketinin tesiri ve gazetecilik yönü gösterilebilir.

Mehmet Niyazi'nin Gazeteciliği

Mehmet Niyazi Dobruca'ya geldikten sonra kendisini birdenbire siyaset ve kültür hayatının içinde bulur. Başta Dobruca bölgesi olmak üzere başka ülkelerde yayımlanan bazı gazete ve dergilere, başyazar ve yazar olarak yazılar yazmaya başlar. İdeallerini gerçekleştirmek için kısa ömürlü de olsa *Dobruca Sadası*⁴⁸, *Teşvik*⁴⁹, *Işık*,⁵⁰ *Mektep ve Aile*⁵¹ gibi çeşitli adlarla gazeteler ve dergi

⁴⁵ Osman Horata, *a.g.e.*, s. 73.; Osman Horata, "Romanya Türklerinin Tarihi Sosyo-Kültürel ve Edebî Durumuna Genel Bir Bakış", *a.g.e.*, s. 94.

⁴⁶ Enver Mahmut, "Mehmet Niyazi'nin Şahsiyeti ve Şiir Sanatı", *Renkler*, sayı: 3, Bükreş 1995, s. 133-139.; a. mlf., "Mehmet Niyazi'nin Şahsiyeti ve Şiir Sanatı", *Ölümünün 75. Senesinde Mehmet Niyazi*, (Hazırlayan: Nedret Mahmut), Köstence 2006, s. 85.

⁴⁷ "Niyazi'nin Kabrindeki Dua ...", *Emel*, s. 6.

⁴⁸ *Dobruca Sadası* adlı gazetenin sahibi ve müdürü Süleyman Abdülhamid'dir. Başyazarı da Mehmet Niyazi'dir. Gazetenin birinci sayısı 9 Mayıs 1326 (22 Mayıs 1910)'da yayımlanır.

⁴⁹ *Teşvik* gazetesi, Romanya'nın Köstence şehrinde Mehmet Niyazi'nin başyazarlığında 9 Haziran 1910-16 Mart 1911 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Dumitru Constantin-Zamfir Octavian Georgescu, *Presa Dobrogeana (1879-1980)*, Constanta, 1985, s. 299.

⁵⁰ *Işık* gazetesi, Romanya'nın Mecidiye şehrinde Mehmet Niyazi'nin yönetiminde 1 Şubat 1914-15 Ağustos 1916 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Dumitru Constantin-Zamfir Octavian Georgescu, *a.g.e.*, s. 190.

⁵¹ *Mektep ve Aile Mecmuası*, Romanya'nın Mecidiye şehrinde Mehmet Niyazi'nin yönetiminde 1 Nisan 1915-1 Şubat 1916 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Dumitru Constantin-Zamfir Octavian Georgescu, *a.g.e.*, s. 216. *Mektep ve Aile Mecmuası*, 1 Nisan 1915 tarihinde Mecidiye Medresesi Türkçe öğretmeni ve *Işık* gazetesi yazarı Mehmed Niyazi'nin sahipliğinde Dobruca'da yaşayan Türk toplumu (Mecmuanın yayımlandığı tarihlerde Romanya'nın hudutları şimdi olduğu gibi değil, Bulgaristan'ın bir kısmını da içermekteydi.) politikanın dışında her alanda bilgilendirmek, aydınlatmak ve problemlere çözüm bulmak üzere yayın hayatına başlamıştır. I. Dünya Savaşı sebebiyle 1 Şubat 1916 tarihinde yayın hayatı sona ermiştir. Mecmua küçük boydur. Kapağında "ilmî, fennî, ictimai, edebî, on beş günde bir çıkar mecmuadır" ibaresi yer almaktadır. Mecmua, başta sahibi ve başyazarı Mehmet Niyazi olmak üzere idealist eğitimi bir kadro tarafından çıkarılmıştır.

Mecmuanın isminin "mektep" ve "aile" olarak seçilmesi -devrin tarihî sıkıntıları içinde- çok anlamlı ve önemlidir. Şair ve yazarlığının yanısıra, bölgede sevilen, iyi bir eğitimci olan Mehmet Niyazi, ailenin ve okulun önemini kavramış bir Türk aydınıdır.

Mecmuanın ilk sayısında belirtilen asıl yayımlanış amacında, aile ve eğitime verilen önem vurgulanmıştır. Ayrıca mecmuada yer alan yazılar arasına serpiştirilen, bölgede o dönemde yaşayan insanlar için önem arzeden birlik ve beraberlik mesajları da dikkati çekmektedir. Mecmuanın yazarları, yazılarında, bölgede yaşayan Türk ve Tatar Türklerinin eğitimi üzerinde ısrarla durmuşlardır. Ayrıca bölgede geçimini çiftçilikle sağlayanların her türlü ziraat usullerini öğrenmelerini ve gelirlerini arturmalarını da telkin etmişlerdir.

Mektep ve Aile Mecmuası, yayın ilkesine uyarak sayfalarını edebiyat, fen ve sosyal konulara ayırmıştır. Mecmuada şiirler ve hikâyelerin yanısıra, eğitim, sağlık, ziraat, tarih, coğrafya, musiki ve ilâhiyatla ilgili makaleler, bölgedeki kültür hayatıyla ilgili haberler ve ilânlar yer almaktadır.

neşrine girişir⁵². Mehmet Niyazi önce idarehanesi Köstence’de olan, İstanbul’da basılan ve başyazarlığını yaptığı *Dobruca Sadası* adlı bir gazete neşreder. Bu gazete ayrıca “Dobruca Ta’âmî-i Maarif Cemiyeti”nin yayın organıdır.⁵³ Kısa bir süre sonra bu gazeteden, idareciler arasında çıkan senlik benlik davası yüzünden ayrılmak zorunda kalır.⁵⁴ Aynı yıl bir arkadaşıyla birlikte İstanbul’da bastıracağı, Köstence’de dağıttığı ve başyazarlığını da kendisinin yaptığı *Teşvîk* (1910-1911) adlı bir gazete çıkarır.⁵⁵ Bu gazetenin de yayın hayatı kısa sürer. 1914 yılında da Mecidiye’de faaliyetini sürdüren ve ilk Türk matbaası olan Işık Matbaasında *Işık* adlı yine başyazarlığını yaptığı bir gazete neşretmeye başlar. Bununla da yetinmeyen Mehmet Niyazi, halkın eğitim seviyesini yükseltmek için 1915 yılında *Mektep ve Aile* başlıklı 18 sayı çıkabilen bir dergi yayımlar.⁵⁶ Dobruca’da yayımlanan bu derginin içeriğinde edebiyat, fen ve sosyal konulara ağırlık verilir.

Ayrıca Mehmet Niyazi, 1918 yılında davet edilerek gittiği Kırım Akmes-cit’te yayımlanan *Hak Ses* gazetesinin başyazarlığını yapar.⁵⁷

Mehmet Niyazi, gazete ve dergilerde yayımladığı makalelerde, mensubu bulunduğu milletin problemlerden ve cehaletten kurtulmalarının adeta tek çözüm yolunun eğitim olduğunu belirtir. Ayrıca birlik ve beraberlik içerisinde bulunduğu takdirde kalkınma ve gelişmenin kolay olacağını işler. O Dobruca’da yaşayan Türk-Tatar toplumunun kusurlu yönlerini de tenkit etmekten geri kalmaz.⁵⁸

İlk Şiir Kitabı *İthâfât*

*İthâfât*⁵⁹ hakkında da şunları söyleyebiliriz: Köstence İslâm Mektebi müdürü Mehmet Niyazi’nin *İthâfât* adlı eseri Dersaadet’te Kader Matbaası’nda 1330 (1912)’de basılmıştır. Eserin tamamı 95 sayfadır. Eserin baş tarafında şair Mehmet Niyazi’nin ve kendisine bir de şiir ithâf ettiği Romanya Kraliçesi Haşmetli Elizabet Karmen Silva’nın resimleri vardır. Daha sonraki sayfada da, şair Mehmet Niyazi’nin imzası ve Köstence: 5 Ağustos 911 tarihli “Bir İki Söz” başlıklı ön sözü yer almaktadır. Şair bu ön sözde eserinin ilmî bir kıymetinin olmadığı

⁵² “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, s. 10.

⁵³ *Dobruca Sadası*, yıl: 1, sayı: 1, 9 Mayıs 1326 (22 Mayıs 1910), s. 1.

⁵⁴ Mehmet Niyazi, *Dobruca Sadası*’ndan ayrılışını *Teşvîk* adlı gazetenin birinci sayısında şu ilânla duyurur: “Bazı esbaba mebni ‘Dobruca Sadası’ sermuaharrirliğinden on sekiz Mayıstan itibaren istifâ ettiğimi ilân eylerim.”, *Teşvîk*, sayı: 1, 9 Haziran 1909, s. 4.

⁵⁵ Her şeyden bahsedeceği ve haftada bir yayımlanacağı ifade edilen *Teşvîk*’in hasılatı da Dobruca Köy Mekteb-i İslamiyesi’ne sarfedilecektir. *Teşvîk*, sayı: 1, 9 Haziran 1909, s. 1.

⁵⁶ Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs., s. 173.

⁵⁷ M. Ülküsal, *a.g.e.*, s. 208.

⁵⁸ Şükran Vuap-Mocanu, “Mehmet Niyazi (1878-1931), *Renkler*, Bükreş 1992, s. 163.

⁵⁹ *İthâfât*, İstanbul 1330 (1914), 95 s. Bu eser, M. Seyfettin Özege, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, 2. cilt, İstanbul 1973, s. 764’te 9583 numara ile kayıtlıdır. Eserin baskı tarihi Özege’de parantez içerisinde 1914 olarak gösterilmiştir. Rumi takvime göre kitabın baskı tarihi 1912 olmalıdır. Kitabın ön sözü ve içindeki şiirlerin tarihleri bize bu doğrultuda ip uçları vermektedir.

ğını, ancak bu eseri oluşturan şiir ve düz yazılarına “senelerce mesai” harcadığını belirtmekte ve okuyucularının beğenmesinin ve kütüphanelerinde yer almasının kendisini mutlu edeceğini söylemektedir.

Kitapta, Mehmet Niyazi ve Karmen Silva'nın resimlerinden başka on bir tane resimli ve ithâflı şiir, on üç tane ithâflı, altı tane ithâfsız şiir, beş tane de kıt'a olmak üzere bazıları uzun ve bazıları kısa toplam otuz beş şiir ve manzume vardır. Ayrıca kitapta üçü ithâflı dört kısa ve uzun deneme ve makale bulunmaktadır. Şiirlerin bazılarının altında yazılış tarihleri de yer almaktadır. Şair, kitabını oluştururken ilk şiirlerinden sona doğru bir sıralama veya diğer bir ifade ile kronolojik bir sıra gözetmemiştir.

Resimli ve ithâflı şiirler şunlardır: Kitabın başında yer alan ilk şiir 3 Mayıs 1911 tarihli. Şiirin başlığı “Karmen Silva'ya”dır (s. 5-7). Şiir, Kraliçe Karmen Silva'nın Kralla birlikte Köstence'yi ziyareti ve kendisine yapılan sevgi gösterileri üzerine yazılmıştır.⁶⁰ İkinci şiir Orenburg'da *Vakit* gazetesi sahibi “Mehmet Fatih Kerimof Bey”e ithâf edilmiştir. 10 Kânunievvel 905 tarihli şiirin başlığı “Rusya Ateş-i İhtilâlî”dir (s. 10-13). Üçüncü şiir 6 Şubat 1907 tarihli. “Seyfullah Bey”e ithâf edilen şiirin başlığı “Millele Hitab”dır (s. 19-23). Dördüncü şiir Temmuz 1910 tarihli. “Kadri Beyefendi'ye: Odesa'dan Kırım'a giderken” diye not düşülen şiirin başlığı “Hubb-ı Vatan”dır (s. 24-27). Beşinci şiirin başlığı “Mersiye”dir (s. 28-32). “Merhum Kırımî Ali Rıza⁶¹ Efendi'nin Ruhuna ithâf” edilmiştir. Bahriye binbaşlarından “Şükrü Bey”e ithâf edilen ve “Meşrutiyet'in ilânını tebrik için Köstence'den İstanbul'a giderken” yazılmıştır notu bulunan altıncı şiirin başlığı “Takdis-i Hürriyet”tir (s. 33). “Yetim” (s. 34-35) başlıklı yedinci şiir “Dobruca Ta'mîm-i Maarif Cemiyeti reisi Süleyman Sudi Bey'e”, ünlü bilim adamlarından “Yusuf Akçura Bey”e ithâf edilen 20 Kânunısani 1907 tarihli sekizinci şiir “Manzara-i Âkıbet”tir (s. 36-38). Dokuzuncu şiir “Mülâzım-ı Evvel İzzet Ali Kadir Bey”e (s. 39-40), “Nâliş-i Mazlûmâne” başlıklı onuncu şiir “Köstence Sancağı meclis idare azasından Mahmut Çelebi Bey”e (s. 57), 5 Haziran

⁶⁰ Aynı şiirin 14 mısraı, *Işık* gazetesinin birinci sayısında şu notla yayımlanır: “Kraliçe Hazretlerinin Köstence'yi teşrifleri sırasında Dobrucamızın Türk şairi muallim Niyazi tarafından haklarında inşad buyurdıkları medhiyeden birkaç parçasını mücellâ ve tebriken derc eyeriz.”, *Işık*, sayı: 1, 1 Şubat 1914, s. 1.

⁶¹ “... Kırımî Ali Rıza, Romen Posta Vapuru ile Köstence'den İstanbul'a gelir. Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girdiği günün akşamı Ali Rıza Bey'e, Yenice'li bir gönüllü bey ile Galata Köprüsü'nün Karaköy tarafında muhafız çavuşluğu görevi verilir. Sabaha kadar görev yapar. Terler ve yirmi dört saat rüzgâra maruz kaldığı için üşütür. Ertesi gün Abdülhamid tahtan indirilir. Beyoğlu tarafında şenlikler başlar. İbrahim Temo, Fizan'dan sürgünden gelen Bahriyeli Sami Bey ve Kırımî Ali Rıza da kutlamaya katılırlar. Ancak fazla sevinemezler çünkü Kırımî titremektedir. Ertesi günü Ali Rıza Bey Cinci Meydanındaki bir akrabasının evinde yatağa düşer ve Temo'nun tıbbî müdahalelerine rağmen terk-i hayat eder. İbrahim Temo, arkadaşının ölümüne çok üzülür, ağlar. Temo, Enver Paşa'ya bir mektup yazar. Mektupta Ali Rıza'nın fedakârlıklarını anlatır. Hürriyet-i Ebediyye Tepesine gömülmesini rica eder. Temo'nun ricası yerine getirilir ve çok sevdiği arkadaşı Kırımî Ali Rıza'nın naşı diğer şehit subayların yanına defnedilir. O 'büyük fedainin adının hatıra taşına yazılmaması' üzücüdür.”, *İbrahim Temo'nun İttihad ve Terakki Anıları*, İstanbul 1987, s. 197-199.

1911 tarihli ve “Aczim” (s. 59-60) başlıklı on birinci şiir ise “Mülâzım-ı Evvel Refik Abdulkadir Bey”e ithâf edilmiştir.

İthâflı ve resimsiz şiirler de şunlardır: İthâflı şiirlerden birincisi 6 Eylül 1906 tarihli “Mütâlaahâne” (s. 8-9) başlıklı şiir “Tal’at Bey’e”, “Gurûb-ı Âmâl” adlı (s. 14-15) ikinci şiir İttihat Terakki’nin önemli isimlerinden birisi olan ve matbuat hayatında birlikte çalıştıkları “Doktor İbrahim Temo Bey’e” ithâf edilmiştir. Başlıksız olan üçüncü şiir “Doktor Temo Bey’in bir ilânı üzerine yazılmıştır” (s. 15). Teşrinisani 1906 tarihli “Mücahid” (s. 17-18) başlıklı dördüncü şiir yine İttihat Terakki’nin önemli isimlerinden “Abdullah Cevdet Bey’e” ithâf edilmiştir. “Romanya’ya İstanbul’dan teşrif eden heyete ithâf edilen” beşinci şiirin başlığı “10 Temmuz Marşı”dır (s. 33). Türk fikir hayatının önemli isimlerinden biri olan “Ziya (Gökalp) Bey’e” ithâf edilen altıncı şiirin başlığı “İstirham”dır (s. 43). “Takdir” (s. 44) başlıklı yedinci şiir “Merhum Muallim Naci’nin: *Hâher uyu artık eyle ârâm/ El işleri çokçadır bu akşam* ninnisini ezberden okuyan mini mini Sabiha’ya”, “Teellüm-i Şebâbâne” (s. 45) adlı sekizinci şiir “Hafız Abdurrahman Efendi’ye”, “Kitâbe-i Seng-i Mezar” (s. 45-46) başlıklı dokuzuncu şiir “Bir müteverrim ihtiyarın kabrine”, “İlk Yaz veyahut Zehra’nın Kederi” (s. 47-48) adlı ve ‘Türkçe şiir’ notu düşülen onuncu şiir “Ömer Lütfi Efendi’ye”, başlığı “Felâket” (s. 65-67) olan onuncu şiir “Mirza Said Bey’e”, “Aheng-i İttihâd” (s. 68) başlıklı ve marş olarak yazıldığı ifade edilen on birinci şiir “Veli Maksud Efendi’ye”, “İnşa Edilecek Olan Abide Münasebetiyle” (s. 69-70) başlığını taşıyan ve 17 Kânunısani 1911 tarihli on ikinci şiir “Uluğ Bey’in ruhuna”, “Nagamât-ı Tıflâne” (s. 70-72) başlıklı on üçüncü şiir ise “Biraderim Faik Uluğ Bey’e” ithâf edilmiştir.

“Rusya’ya giderken yazılmıştır” notu bulunan ithâfsız şiirlerden birincisi “3 Nisan Sene 317 (16 Nisan 1901)”dir (s. 41). İkincisi, öğrencilerin birbirleri arasındaki tiyatroyarî diyalogu anlatan ve “Mektep Hatıraları” notu düşülen “Mücadele-i Şâkirdan” (s. 49) başlıklı manzumedir. Üçüncüsü, “Köstence İslâm Mektebi şâkirdanı lisanından yazıldığı” belirtilen “İlâhî” (s. 55) başlıklı şiirdir. Diğer şiirler ise, Gedâ” (s. 56) ve “Kezâ” (s. 69) başlığını taşımaktadır.

“Kıt’a” (s. 16)lardan birincisinde “Doktor Temo’nun mahdumu İskender’in mektebe başladığı zaman irticalen söylenmiştir” ve ikincisinde ise (s. 16), “Bu da mumaileyhe takdim edilen bir albüme yazılmıştır” notu yer almaktadır. Muzaffer Bey hakkında notu düşülen üçüncü “Kıt’a” (s. 28) 1 Nisan 909 tarihli-dir. Dördüncü “Kıt’a”da (s. 48) “Bir asker arkadaşşıma takdim eylediğim resmin arkasına yazılmıştı” ve beşinci “Kıt’a”da (s. 49) ise, “Dobruca Ta’mîm-i Maarif Cemiyetinin zamân-ı te’sisinde bulunup da fikir ve mütâlaalarından istifade ettiğimiz Celâlettin Ârif Bey’e hey’et-i müessese tarafından takdim edilen resmin altına yazılmıştır” notu vardır.

Kitaptaki “Kardeşim Kırımîzade Osman Nuri Efendi’ye” ithâf edilen düz yazılardan birincisi ve resimli olanı “Onu Tahlîse Şitâb Edelim”dir (s. 61-64). “Dinleyelim!” (s. 73) başlıklı ikinci yazı “Kardeşim Salim Efendi’ye”, 25 Nisan 1909 tarihinde yazıldığı belirtilen “Rûz-ı Hızır Münâsebetiyle İcra Edilen Teferüc Hatırası”⁶² (s. 74-77) başlıklı üçüncü yazı “Davut Paşa Mekteb-i İdâdîsi Müdîr-i Sânisî Mahmut Hilmi Efendi Biraderime”, “Bedbaht Çiftçi” (s. 78-80) başlıklı dördüncü yazı ise “Lâtif Efendi’ye” ithâf edilmiştir. Kitabın ve düz yazının sonuncusu da “Dobruca Müslüman Ta’âmîm-i Maarif Cemiyetinin İlk Konferansıdır” (s. 81-95) başlığını taşımaktadır. Yazı iki kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısım mukaddime, ikinci kısım da konferansın metnidir.

Sonuç

Eser, Mehmet Niyazi’nin 3 Nisan 317/1899 tarihinden 1911 yılına kadar geçen zaman aralığında yazdığı şiir ve düz yazılardan oluşmaktadır. Şiir ve düz yazıların büyük çoğunluğunun resimli ve ithâflı olması eseri, tarihî ve edebî yönünden değerli kılmaktadır. Kendisinin ön sözde de belirttiği gibi Dobruca ve Türk dünyasından yakinen tanıdığı, şahıslarına, meziyet ve faziletlerine hürmet ettiği ve mensubu olduğu İttihat Terakki’nin önemli şahsiyetlerine şiirleri ve yazılarını ithâf etmiştir. Bu şahsiyetlerin en başında İttihat Terakki’nin liderlerinden Talat Paşa, Dr. İbrahim Temo ve Dr. Abdullah Cevdet’i, yine kendisinin büyük saygı duyduğu Yusuf Akçura ve aynı düşüncenin fikir babalarından Ziya Gökalp’i sayabiliriz.

Mehmet Niyazi, *İthâfât* adlı kitabındaki şiirlerini kıt’a, beşli, altılı bentler halinde yazmıştır. Hem aruz hem de hece veznini başarıyla kullanan Niyazi, serbest tarzı da denemiştir. Onun Türkiye Türkçesiyle yazdığı şiirlerinde ve düz yazılarında kullandığı dil yirminci asrın başında aydınların kullandığı dildir.⁶³

Mehmet Niyazi, hayatının tam otuz üç senesini öğretmenlik ve yazarlık yaparak geçirmiştir. Bu süre içerisinde kalemini milletinin uyanışına ve ilerleyebilmesine hasretmiştir. Dobruca Türkleri arasında fikrî ve edebî alanda derin izler bırakmıştır. Öğretmen olarak göreve başladığı günden ölünceye kadar Dobruca’da Türklük bilincinin yerleşmesi, anavatan Kırım sevgisinin kazanılması ve ana dilinin yaşaması için çalışmıştır. “Dobruca’nın yüreğinde sönmeyecek bir yıldız”⁶⁴ olarak gönüllerde yaşayacak olan Niyazi, yazdıkları ve hakkında yazılanlarla ebediyen hatırlanacaktır.

⁶² Bu yazı daha önce “Rûz-ı Hızır Münâsebetiyle” adlı başlıkla yayımlanmıştır. Mehmet Niyazi, “Rûz-ı Hızır Münâsebetiyle”, *Dobruca Sadası*, sayı: 1, 9 Mayıs 1326, s. 4.

⁶³ Emel Emin, “Çağdaş Romanya Türkleri Edebiyatı”, *Birinci Uluslararası Kıbrıs ve Balkanlar Türk Edebiyatları Sempozyumu*, Gazimağusa, 3-6 Mart 1998/ KKTTC, (Yayıma Hazırlayanlar: İsmail Bozkurt ve dğr.), Gazimağusa 1998, s. 59.

⁶⁴ Ahmet İsmail Daut, “Büyük Şair Mehmet Niyazi’yi Anarken...”, *Renkler*, Bükreş 1992, s. 37.

KAYNAKÇA

- AKSU, Ali, “Romanya Türklerinde Kültürel Durum ve Mektep ve Aile Mecmusı”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: IX/1, Haziran 2005, s. 11-27.
- AKTAŞ, Aziz, “Millî Şair Mehmet Niyazi”, *Kırım*, sayı: 9-12, Eylül-Aralık 1957, s. 310.
- CONSTANTİN, Dumitru – Georgescu, Zamfir Octavian, *Presa Dobrogeana (1879-1980)*, Constanta, 1985.
- DAUT, Ahmet İsmail, “Büyük Şair Mehmet Niyazi’yi Anarken...”, *Renkler*, Bükreş 1992, s. 37.
- DURGUT, Hüseyin, “Mehmet Niyazi’nin Sağış Adlı Şiir Kitabının Söz Varlığı Üzerine Yorumlar”, *TİKA I. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu, (31 Mayıs-4 Haziran 2004)*, (Yayıma Hazırlayanlar: Yrd. Doç. Dr. İsmail Aydoğan-Yrd. Doç. Dr. Zuhul Yüksel), Kırım/Ukraina 2005, s. 264-283.
- EKREM, Mehmet Ali, *Din Istoria Turcilor Dobrogeni*, Bucureşti 1994.
- Emel Emin, “Çağdaş Romanya Türkleri Edebiyatı”, *Birinci Uluslararası Kıbrıs ve Balkanlar Türk Edebiyatları Sempozyumu, Gazimağusa, 3-6 Mart 1998/ KKTC*, (Yayıma Hazırlayanlar: İsmail Bozkurt ve dğr.), KKTC/ Gazimağusa 1998, s. 59.
- HORATA, Osman, “Romanya Türkleri Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı, 3. bs.* Ankara 1998.
- HORATA, Osman, “Romanya Türklerinin Tarihî Sosyo-Kültürel ve Edebî Durumuna Genel Bir Bakış”, *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antoloji (Nesir-Nazım), Romanya ve Gagavuz Türk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1999.
- İbrahim Temo, *İttihad ve Terakki Anıları*, İstanbul 1987.
- MAHMUT, Enver-Nedret, “Romanya’da Çağdaş Türk Şiiri”, *Türk Dili*, Mart 1996, s. 659-677
- MAHMUT, Nedret Ali, *Romanya Türk-Tatar Edebiyatı I*, Köstence 1999.
- MAHMUT, Enver, “Mehmet Niyazi’nin Şahsiyeti ve Şiir Sanatı”, *Renkler*, sayı: 3, Bükreş 1995, s. 133-139.
- MAHMUT, Enver, “Mehmet Niyazi’nin Şahsiyeti ve Şiir Sanatı”, *Ölümünün 75. Senesinde Mehmet Niyazi*, (Hazırlayan: Nedret Mahmut), Köstence 2006.
- Mehmet Niyazi, “Rûz-ı Hızır Münasebetiyle”, *Dobruca Sadası*, sayı: 1, 9 Mayıs 1326, s. 4.
- Mehmet Niyazi, *İthâfât*, İstanbul 1330 (M. 1912).
- Mehmet Niyazi, *Sağış*, (Hazırlayanlar: Yaşar Memedemin-Nihat Osman), Bucureşti 1998, s. 9.
- Mehmet Niyazi, “Maksat ve Meslek Hakkında Birkaç Söz”, *Mektep ve Aile Mecmuası (1915-1916)*, (Hazırlayanlar: Yrd. Doç. Dr. Erol Ülgen-Yrd. Doç. Dr. Ali Aksu), Constanta 2003, s. 11.
- Nureddin İbram, *Dobruca’daki Müslüman Topluluğu Manevî Hayatından Sayfalar, Dini Hayatı ve Ana Dilindeki Eğitimi*, (Çevirenler: Belghuzar Cartalı Buliga-Namık Kemal Yıldız), Constanta 1999.

- ÖZEGE, M. Seyfettin, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, c. 2., İstanbul 1973, s. 764
- ŞAHİN, Oya Deniz, “Milletlerarası Mehmet Niyazi Sempozyumu”, *Emel*, yıl: 11+31=42, sayı: 184, Mayıs-Haziran 1991, s. 57.
- ÜLKÜSAL, Müstecib, *Dobruca ve Türkler*, Ankara 1961.
- ÜLKÜSAL, M., “Şair ve Öğretmen Mehmet Niyazi (Ölümünün 40. Yılı)”, *Emel*, yıl: 12, sayı: 67, Kasım-Aralık 1971, s. 2.
- ÜLKÜSAL, Müstecib, *Dobruca ve Türkler*, 2. bs. Ankara 1987.
- ÜLKÜSAL, Müstecib, *Kırım Yolunda Bir Ömür-Hatıralar*, Ankara 1999.
- VUAP-MOCANU, Şükran, “Mehmet Niyazi, Dobruca Tatar Şairi (1878-1931)”, *Renkler*, Kriterion-Bucureşti, 1987, s. 152-162.
- VUAP-MOCANU, Şükran, “Mehmet Niyazi (1878-1931)”, *Renkler*, Bükreş 1992, s. 163-169.
- VUAP-MOCANU, Şükran, “Mehmet Niyazi’nin Dobruca Müslüman Tamim Maarif Cemiyeti’nin İlk Konferansıdır Nutuğu Hakkında Bazı Açıklamalar”, *Renkler*, Bükreş 1992, s. 166-169.
- VUAP-MOCANU, Şükran, “Millî Şairimiz Mehmet Niyazi Hakkında Yeni Bildiriler”, *Renkler*, Bükreş 1995, s. 112-120.
- YURTSEVER, Mehmet V., “Dobruca Şairi Öğretmen Mehmet Niyazi’nin Ölümünün 56. Yıldönümü Münasebetiyle”, *Emel*, yıl: 11+27=38, sayı: 163, Kasım-Aralık 1987, s. 22.
-, “Büyük Bir Gaip”, *Emel*, yıl: 3, sayı: 1, 1 Kanunısani 1932, s. 11.
-, “Niyazi’nin Kabrindeki Dua Merasimi”, *Emel*, yıl: 6, sayı: 11-12, 1 ve 2 Teşrinler 1935, s. 4.
-, “Şairimiz Niyazi İçin İhtifal”, *Emel*, yıl: 6 sayı: 9, 1 Eylül 1935, s. 2.

Ekler:

Resim 1:

Köstence İslâm Mektebi Müdürü
MEHMET NİYZAZİ BEY

Resim 2:

